

gospod trgovinski minister povod, da je sklical gori omenjeno enkêto, katera se je vršila pod predsedstvom gospoda ministerialnega svetnika viteza Pollanetza; vdeležili so se jo tudi delegiranci vis. c. kr. ministerstev za finance, poljedelstvo in trgovino, potem delegiranci državno-železniškega sveta, trgovinskih in obrtnih zbornic, drugih interesovanih korporacij in zavodov, železniških upraviteljstev in osobno povabljeni strokovnjaki.

Kakor je predsednik v otvornem govoru omenjal, bila je naloga enkête, z ozirom na nasprotstvo interesov, o katerih se je imelo tû razpravljati, spoznati mnenje posamičnih gospodov enketnih članov. Glasovanja so imela samo namen, izvedeti, kdo je temu ali onemu mnenju pritrtil. Preglasovanja so bila toraj uže naprej izključena in oziralo se bode enako na mnenje vsakega posamičnika, brez razločka, e li ga je več ali manj enketnih članov podpiralo.

Pri enkêti se je obširno razgovarjalo o pritožbah in željah mlinarske industrije; posebno je več delegirancev povdarjalo, da visoki lokalni tarifi mlinarsko industrijo spravljajo v neprijeten položaj, da niti z lastnimi najbližjimi kraji konkurirati ne more, ker pri teh krajih konkurirajo tuji ogerski izdelki s cenimi zveznimi tarifi. Večkrat se je kazalo tudi na enako prednost posamičnih interesov, in zahtevala se je enakomerna razdelitev prednosti, katere dovoljujejo železnice. Gospod poročevalec se je poganjal za neenako tarifovanje pri žitu in moki, kar v istini dela južna železnica s tem, da priznava refakcije.

Če bi se to ne godilo, bi bila konkurenca kranjske mlinarske industrije z drugimi deželami nemožna. Vendar ne gledé na to, da je več delegirancev govorilo za to načelo, se je večina izrekla proti neenakemu tarifovanju. Proti neenakemu tarifovanju so se izrekli delegiranci trgovinske in obrtne zbornice v Budejovicah, Celovci, Ljubljani, Plznu, Liberci, Trstu, delegiranec severo-česke zveze mlinarjev in osobno povabljeni posestniki mlinov dr. Ržiha (Plzno) in dr. Slavik (Mlada Boleslava); večina, in sicer zastopniki trgovinske in obrtne zbornice v Brodyji, Brnu, Gradci, Krakovem, Levovu, Lincu, Ljubnu, Olomucu, Pragi, Solnogradu, Opavi, na Dunaji, potem oni zveze avstrijskih mlinarjev in mlinarskih interesentov, dunajske borze za moko in sadje, in založnice mesta Dunaja, konečno osebno povabljeni posestniki mlinov Daubek (Bonlic) in Wiedenthal (Dunaj). Potem so bili naslednji predlogi enoglasno sprejeti:

1. „Mi predlagamo ustanovitev enostavnih kilometerskih tarifov. Dokler pa se ti ne izvedejo, naj visoka vlada uporabi svoj vpliv v to, da se barême c. kr. državnih železnic vpelje tudi pri zasebnih železnicah.

2. Med tem naj visoka vlada z vso močjo pritiska na to, da se lokalni tarifi tako zmanjšajo, da ne bodo v živem nasprotju z direktnimi tarifi.

3. Tudi naj se vsa prevožena proga brez ozira na prehod z ene na drugo železnico po sprejetem merilu preračuni.“

Za reekspedicijo žita in moke v notranjem prometu izrekli so se delegiranci trgovinske in obrtne zbornice v Brodyji, Brnu, Budejovicah, Gradci, Celovci, Krakovem, Levovu, Ljubnu, Linci, Olomuci, Pragi, Solnogradu, Trstu in Opavi. Za dovolitev reekspedicijskih prednosti pri prometu z inozemstvom izrekli so se vsi navzočni delegiranci.

(Dalje prihodnjič)

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

40.

Kozaki jašejo v boj.

(Dalje.)

Jutro je, in kozaki so gotovi za odhod. Načelnik leta kot orel gori in doli, iz oči mu sije smelost, na čelu mu kraljuje ponos. Kozaki so radostni, po obrazih jim je razlita rudečica, vrat je gol, in srajca na prsih razpeta. Konji nestrpljivo grebejo s kopiti in otresajo labudove svoje vratove.

Nikdar se požrešnež tako veselo ne vsede za mizo, nikdar se ženska tako radostno ne vrtí v plesu, kakor se Zaporožci radujejo boja. Po boju namreč je sladko pripovedovati o bojnih činih, in če bi tudi poginil, ostane mu bojna slava. Imé junakovo gré s častjo od ust do ust, kakor pristuje, in ostane v večnem spominu. Potomstvo ga ne pozabi, sorojaki pa slavé njegovo smrt, eni z vzdihljeji žalobe, eni s solzami tuge.

„Junaci, odjašimo!“ zavpije z gromkim glasom načelnik. „Odjašimo!“ zagrmí po vseh vrstah kozakov. In z glasnim „Slava Bogu!“ vzeli so junaki slovó od Siča.

Pomikajo se po potu, prav za prav po zmesi steza. Junak je poleg junaka, silni so kot hrasti. Rujave kurtke in želti ali rudeči kolpaki se leskečejo kot cvetlice na polju, ob desni rami Kozakom štrlé sulico kot preklje, in ob bedru se svetijo krive osnažene sablje.

Solnce uže jasno sveti, rosa kaplja z brezovih vej, in se kot briljanti leskeče v različnih bojah na košatem cvetju. Drobne tice žvrgolé, različen je glas, različen je zvok njih petja. Skrjanček drobí visoko v zraku, poje hvalo jasnemu dnevu. Kedaj pa kedaj zakuka kukavica, kobilar vpije, lešnica vrščí in preletava z drevesa na drevo, žolna pa žvižga, kedar panj ugleda. Poljski muren cvrčí v travi, pastarica poje nad mlako, v njej pa žabe kvakajo. Iz trstja izleti tropa rac, cvrlikajo, spusté se k višu, preletavajo v kolobarju, a potem se tropoma zakadé v vodo, ki zašumí in se skolobari. Dalje v trstju se oglašá bobnarica „bun, bun“. Nekater kozak šteje: „enkrat, dvakrat“, ter pravi: „žito ne bode drago, ali mnogo ljudi ne bode čakalo hleba božjega.“ Vonjava z bilja in cvetja se z roso vzdiguje z nad zemlje, in se razliva po vzduhu. Srce kozakom se vzdiguje, pa tudi moč konjem se nekako oživlja.

Junaci dirjajo po stepi. Kedar kje obstanejo, da konje napasejo ali da prenočé, povsodi jih po bratovski pozdravljajo kozaki raznih kurenj, in srčno gosté z jedjó in pijačo. Ko so prešli mimo pustinje sv. Caharija, prepluli so Ingulec pri Hmelnickovem stražnem stolpu. „Na tem mestu je bil dal izdajniški Bogdan napraviti okope, postaviti utrdbo, češ, da bode odbijal Tatare, ali pa Poljce krotil, v resnici pa zategadel, da bi laglje podjarmil slobodne Zaporožce. Verolomni Bogdan je umrl, utrdba se je posula, sloboda Zaporožcem pa ni zginila. Kedaj hočejo ljudje kleti spomin izdajniškega atamana. razvaline se bodo do celega razsule, mesto se bode obrastlo z zelenjem in s trnjem, in dumke o slobodi bodo prepevali najpoznejši unuki zaporožkega rodu“, tako je pripovedoval načelnik junakom.

Od Ingulca dirjali so kozaki naravnost k jezeru sv. Konstantina. Daleč na okolo ni družega kakor stepa, očesu nepresežna, samo mislim dosežna. „Junaci, slavno je to jezero v zgodovini zaporožki“, ogovoril je načelnik svoje ljudi, ko so bili obstali. „Na tej obali je gostil Konstantin Horodenski, ataman na Zaporožju, očeta Mazepo, atamana vsemu kozaštvu. Ta dan so strgali Zaporožci vse vezí, ki so jih vezale na Moskvo, ter so

hiteli v krilo matere Poljske. Od tega Horodenskega se je prijelo ime jezera. Čuvajte vse, kar vas spominja Poljske in zlate slobode!"

Od tod so prišli do nekega starega mlina in do groba Pavlukovega. Na visoki mogili stoji dobov križ, in na okrog raste lučnik; bujno je njegovo stablo in perje. „Gledite, kakor je bujen ta lučnik na mogili. prav tako je nekdanj bujna bila slava atamana Pavluka“, pripoveduje načelnik. „En pot je dal hudo občutiti svojo hrabrost hetmanu Žolkievskemu, naposled pa je bil sam pobit med Mošnjami in Kamajkami. Udal se je na poštno besedo Poljcem, ali vendar so ga raztrgali na štiri kosove. Kozaki so si izprosili mrtvo njegovo telo, in je zasuli z mogilo v rodni zemlji. Junaki so izmolili vsak po en očenaš za njegovo dušo, zapeli mrtvaško dumko na slavo njegovemu imenu, in odjahali k trdnjavi mali Ingulec. Za njimi leži širna stepa, pred njimi pa jarki, soteske in pustare. Bližajo se soteskam, ki se jim veli „skok belega konja“. Tu so obstali, da napasejo konje, in načelnik je povedal junakom to-le: „Ko je ataman Vihovski, mož slavnega imena in kreposti, pripeljal kozake v krilo matere Poljske, ondaj je na košovini atamanoval Samko, z dušo in telesom udan belemu carju. Po izgledu vpisanih bratov so hoteli tudi Zaporožci odpraviti izmed sebe vse, kar je dišalo po Ruski. Bruhoviecki, plemič odličnega rodu, bil je ondaj ataman blatnerovskega kurenja. Bil vam je človek divjega duha, mračnih misli, ki se ogibal veselja nedolžnih zabav, ter bežal tje, kjer sta boj in smrt obetala bujen plod. Proti običaju zaporožkem, da je vranec ali temnodlakast konj boljši za boj, ker te ne izdā sledilcem v nočni temi, jahal je Bruhoviecki belca, belega kot mleko, ter vedno povdarjal: Kedar jašem v boj, smejem se smrti, naj vé neprijatelj, kje naj me išče; kedar se vračam z boja, ondaj je moj konj rudeč od krvi neprijateljske, rudeč je kot jagoda, da moji vejo, po čem me morejo spoznati. Ondaj je bil Sič pod Kamianko. Starešine so se zbrali na trgu k seji in odvrgli atamana košovega. Samko je slutil, da se mu ne bode dobro godilo, toraj je pobegnil po noči, in junaki so se zjutraj razšli na vse strani iskat ga. Bruhoviecki na belem konju je od zore do mraka preplaval devet rek, in je onostran črne Kamianke nad slanim jezerom dohitel ubežnega Samko. Oni globoki prepad je še ločil nasprotnika. Konja obedveh sta bila čila, ali uže utrujena. Nestrpljivi Bruhoviecki je udrihal po konju, in preskočil prepad v silnem skoku. Samko je hotel braniti se, ali Bruhoviecki je zamahnil s sabljo, preklal mu glavo, in možgani in kri so obrizgali belega konja, in taki se je povrnil Bruhoviecki v Sič, kjer so ga odbrali za košovega atamana. Mnogo let je uže prešlo, in jih bode še, predno se na novo narodi takov junak, junak, ki bode toliko krive in nedolžne krvi prelil, tolikim ljudem življenje upihnil, toliko vasi in mest popalil in opustošil. Prepada pa, ki mu je tako rekoč zadobil čast atamansko, nazivali so pozneje skok belega konja“. Stari ljudje pripovedajo, da sleharno noč o polunoči prijezdi od poludneva jezdec na belcu, preskoči prepada in zgine. Na beli olaki ni nobene lise, na čapki konjikovi pa se ziblje krasen kolpak. Kedar začno petelini peti, vrača se konjik proti polunočni strani, ali konj njegov je rudeč kot meso v mesnici in za čapko mu tiči čaplovo pero. Zaradi preoblega greha kaznuje Bog atamana s ponočno nestalnostjo in dušnim bojem; on nima nikjer pokoja in ga ne bode imel, dokler ne bode kdo njegovih krvnih potomcev poravnal zlega, ki ga je bil on učinil.“

(Konec prihodnjic.)

Mnogovrstne novice.

Razkritje Tegetovega spominka na Dunaji dne 24. septembra.

Pretekli petek razkril se je na Dunaji v Leopoldovem predmestju konec Praterske ceste Tegetovov spominek, ki enako časti spomin slavnega zmagovalca v pomorski bitki pri Visu, kakor je v kinč dunajskemu mestu. Pri razkritju navzoči so bili: cesar, cesarjevič Rudolf s svojo soprogo nadvojvodic Štefanijo, nadalje nadvojvodi in nadvojvodice: Karol Ludevik in Marija Terezija, Oton. Ferdinand, Albrecht, Friderik in Izabela, Karol Štefan in Marija Terezija, Evgen, Viljem, Rainer in Marija, vsi s svojimi dvorniki.

Pri slovesnosti bil je spominek uže razkrit in pokrit je bil samo še napis „Viljem pl. Tegethoff“ na podnožji s črno-rumenim trakom in lavorjevim vencem. Vsa Praterska zvezda, v katero se steka sedem cest, napolnjena je bila z brezštevilo množico ljudi; Pratersko cesto pred spominkom kinčali so trije podolgasti šotori, katerih srednji je bil odločen za Najvišji dvor. V tem bil je spred krasen stol in pred njim klopa za klečanje. Nasproti temu šotoru na sprednji strani spominka postavljena je bila kot altar miza s podobo Križanega in 6 svetilniki; pri tej mizi bil je prostor za kardinala Gangelbauerja in njegovo spremstvo.

Na levo od spominka proti Franc-Josipovi cesti bil je prostor za cerkvene pevce, ki so imeli zapeti „Hvala bodi gospod' Bogu!“

V ozadji proti „Praterji“ odločen je bil prostor za vojaštvo na desni strani za oddelek pomorskih vojakov z godbo. Okoli in okoli postavljeni so bili mlaji s pomorskimi zastavami vseh narodov. Vrh cesarjevega šotoru vihrala je cesarska črno-rumena zastava, na stranskih dveh šotorih pa belo-rudeči zastavi s cesarskim grbom: tudi mnogo bližnjih hiš bilo je okinčanih z zastavami.

Uže ob 8. uri zjutraj začele so se polniti tribune in pa prostor krog spominka. Navzoči so bili tudi skoraj vsi ministri, predstojniki vojaških oblastev, izmed tajnih svetnikov grof Hohenwart.

Točno ob 9. uri pripeljal se je cesar, in ko si je ogledal častno kompanijo, sprejel je stoječ pred šotorom nagovor predsednika dotičnega odbora, admirala namestnika barona Sterneka, v katerem se je spominjal zaslug pokojnega Tegetova, radodarnosti cesarjeve, po kateri je bilo mogoče postaviti mu tako lep spominek ter je sklepal z živio-klicem na cesarja.

Cesar odgovoril je s primerno pohvalo dotičnega odbora z gorkim priznanjem Tegetovih zaslug ter je sklenil, da trdno zaupa, da bo tudi v prihodnje vsa vojna posnemala izgled Tegetovov.

Potem izročil je baron Sternek spominek v drugem nagovoru do mestnega župana dunajskemu mestu, župan Uhl odgovori v imenu mesta, da z veseljem sprejme krasen spominek in da bode vedna skrb mesta, ohraniti ga v dobrem stanu. Potem zapeli so pevci, za njimi kardinal Gangelbauer zahvalno pesem, sledili so še častni streli navzočega vojaštva in igre godbe, cesar ogledal si je v spremstvu cesaričinje spominek, za njim vsi drugi navzoči in po pretekli pol uri bila je sklenjena vsa svečanost, na katero so čez dan spominjali le še mnogobrojne zastave.